

NIC NOVÉHO

Jan Campbell

Děkuji organizátorům Mediafóra 2018 za pozvání a možnost vystoupit s referátem nazvaným **Nic nového**. Nic nového, přestože vybrané téma je aktuální, představuje komplexní výzvu, a proto vyžaduje kontextový přístup. Děkuji všem přítomným, za čas, který jste se rozhodli mi darovat pro představení volně vybraných příkladů, které mohou sloužit především mladým účastníkům fóra k zamyšlení a formulaci alespoň jedné z mnoha odpovědí vedoucích k příčinám příčin skrytých v hlavní tézi fóra: Svoboda žurnalistiky v kontextu lidských práv, nových technologií a mezinárodní informační bezpečnosti.

Zdůrazňuji, že nejsem žurnalista. Přesto je možné identifikovat a číst poměrně velké množství mnou napsaných komentářů, analýz a zpráv na různá témata. Téměř všechny práce charakterizuje faktologický kontext. To mimo jiné znamená, že jsou napsané bez propagandistického nebo někým jiným definovaného cíle, o placené zakázce nemluvě.

Příspěvek představuje krátké kontextuální zamyšlení nad částí názvu a cíli fóra: **Nové technologie**. Jsou to totiž nové technologie, kolem kterých se dnes prakticky vše točí. Indikuje to i umístění slov - nové technologie - v centru názvu fóra. Rozhodl jsem se pro kontextové zamyšlení, protože obsahuje kvalitativně více informace pro čtenáře a posluchače, než je tomu v případě specializace. V té nás stroje, roboti a technologie již dnes předhánějí. Proto se mi jeví, že se organizátoři fóra sami omezili v hledání alternativních řešení problémů a výzev doby. Jsou to totiž schopnost a vůle hledat a tvořit (s pomocí rozumu) alternativní řešení, jsou to tyto charakteristické rysy člověka, které mu dovolují být opravdu svobodným.

Pro lepší pochopení toho, co mám na mysli, dovoluji si nabídnout vlastní životní zkušenost. Ta může napomoci mladým účastníkům fóra si uvědomit potřebu vzdělávat se v obecném porozumění základních principů s tím, že podrobné znalosti člověk během života několikrát získá, a zase zapomene. Proto často říkám, že jsem více zapomněl, než jsem se naučil.

Ještě nikdy v dějinách lidstvo nevědělo o budoucnosti tak málo, jako dnes. Všechno se čím dál rychleji mění, a v budoucnu tomu nebude jinak. Nevylučuji, že všechno se bude měnit ještě rychleji, než doposud. Žijeme v době, kdy výkon technologie exponenciálně vzrůstá, její cena exponenciálně klesá a člověk ztrácí orientaci v dění ve světě. Doba předpovědí a prognostikování končí, nastupuje doba *paradoxální prognózy*. To má obrovské důsledky, na které nejsme připraveni. Proto doporučuji zařadit k cílům fóra dvě otázky: 1) Jak se připravit na budoucnost, která je nejistá, neznámá a vše se bude i nadále rychle měnit? 2) Co proti tomu můžeme dělat? Odpověď je na základě zkušenosti, znalosti zákonů vývoje společností a technologií stručná: Vůbec nic. Odpor je marný. Musíme se s touto pravdou smířit, musíme se připravit především na představitelné změny a konečně začít žít v pokoře.

V kontextu představitelných změn je potřeba si uvědomit, že roboti nás nahradí, když ne zcela, tak z velké části ve spoustě profesí, včetně žurnalistiky. Tvrzení, že téměř jistě vzniknou nové profese, že vše se nějak naladí a bude dobře, nebo špatně jako dnes, zdaleka

není pravda. Proč? Stačí krátký pohled do historie, připomenout si zemědělství, zavedení traktoru, UI a rozšířenou realitu, nebo šíři a hloubku používání IT aplikací v ČR, aby každý se zdravým rozumem pochopil, že když nevíme, co se stane, a může se stát něco i těžko představitelné, musíme zcela a kvalitně změnit vzdělání pro nejistou budoucnost.

Na tomto zjištění bych mohl ukončit své zamyšlení. Proč? Jedná se totiž o nesplnitelný požadavek v současném finančním a hospodářsko – politickém systému, který nelze změnit mírovými prostředky. Protože se nacházíme na prahu nového typu studené války, je dobré si připomenout konec 40 let minulého století. O tom, co znamená a jak se organizuje válečné hospodářství se nebudu podrobněji zmiňovat. Jestliže pokračuji, tak s cílem zmínit se kriticky zamyslet nad obsahem názvu a cíli fóra.

Svoboda a právo. Obě existují pouze tehdy, jsem li schopen a ochoten si je vzít. Svoboda a právo napsané na papíru, mají pouze deklarační charakter. Svoboda člověka je zakotvena ve schopnosti a vůli tvořit alternativy. Otázkou zůstává: Jaké alternativy může tvořit žurnalista, v jakém prostředí a s pomocí jakých prostředků?

Co je žurnalistika, kdo je žurnalista, jaké jsou jeho funkce ve společnosti, nebudu vysvětlovat. S pravděpodobností hraničící s jistotou bychom se nedohodli. Cílem příspěvku je přispět k tvorbě komfortních podmínek pro spolupráci a dialog, ne bezbřehé diskuze.

Ty vidíme a slyšíme denně nejenom v Evropě, ale i v Rusku, v televizních pořadech. Například *Vladimíra Solojeva* s jeho hosty, nebo *Vladimíra Poznera*, přesvědčeného patriota USA, rozeného v židovsko – francouzské rodině, křtěného podle římsko – katolického obřadu, žijícího většinou v zahraničí a učícího za tučné honoráře Ruské státní televize Rusy a Ruskou pravoslavnou církev, jak žít v době, kdy on sám (prý) strádá z bolesti za Ukrajinu a RF na prahu nového typu studené války. Podobných příkladů je víc. K nim patří i mnou vážený za kvalitu práce *Sergej Borisovič Briljev* v jedné z nejvyšších funkcí ve státní RGTRK, mající ruské a britské státní občanství a vlastnící drahou nemovitost v Londýně. Zcela určitě mu nepomáhá při udržení respektu u obyčejných občanů RF. Formálně ho nelze obvinít z narušování zákonů přijatých v době Jelcina, protože není státním úředníkem. Otázkou ale zůstává etika, morálka a bezpečnostní riziko v kontextu žurnalistiky placené státem, důvěra ve svoji profesionalitu a v neposlední řadě, důvěra k ochraně práv občana státem, jehož občanství má od narození. Uvedené tři příklady jsou pouze zlomkem toho, co vše je možné v RF. Ve státní ARD, ZDF nebo DPA, o české kotlině nemluvě, je nemožné být zaměstnán ve vysoké funkci s občanstvím nepřátelského státu. Mýtus o ruské propagandě ruských médií, je inteligentně a již desetiletí předem integrovaný do nové formy vedené války, který není lehce identifikovatelný pro nezkušeného cizince, včetně českého občana.

Lidská práva, jak je vidět, představují komplexní výzvu, která si zaslouží svůj seminář. Dokazují to nespočetné a drahé konference bez výsledků, kterým chybí jeden ze základních předpokladů úspěchu: Porozumění, že v různosti hodnot, ne v jejich globalizaci se nachází krása a kvalita života. Ty vycházející ze zákonů přírody, ne ze zbožných přání omezeného a ješitného člověka. Nelze proto akceptovat ani různost ve smyslu EU. Ta se projevuje v tom, že všichni mají naprostou svobodu dělat dobrovolně to, co by se jim jinak muselo přikázat.

Nové technologie představují podobnou komplexní výzvu. Jejich vývoj je ve srovnání s vývojem a adaptačními schopnostmi člověka rychlý, většinou lineární, a v principu nezastavitelný. Kontradikce obsažené ve vztahu člověka a technologiemi jsou také komplexní. Proč? Protože jejich řešení předpokládá filosofický přístup, jasné myšlení, znalosti *paradoxální prognózy* a důvěru. Vše je deficitem, jehož rozměr vyžaduje si uvědomit mimo jiné množství definic důvěry a kvalitu výzkumu důvěry v různých státech světa.

V době světových studentských soutěží v oblasti umělé inteligence, biologického hackerství, zápasů robotů v sumo a souboji robotů ve skladu o plechovky s kečupem, abych jmenoval několik příkladů, roste množství a komplexita kontradikcí. Jsme, a budeme jistě schopni je popsat, ne však vždy řešit. Jako příklad uvádím padák (se statickým řízením pádu) a pampelišku (s dynamickým řízením pádu). Kontradikci umíme popsat, její řešení neumíme realizovat ani s nejvyspělejšími technologiemi, materiály a inženýrstvím. Proto pořád ještě umírají parašutisté, kteří mají co dělat s rizikem. V příštím ročníku soutěže umělé inteligence budou mladší roboti vracet domů ztraceného medvídky, zatímco vyšší ligu čeká soutěž *Free Style*. Pro většinu, nejenom seniorů, se jedná o něco těžko představitelného. Podobně je tomu s bezpečností, včetně informační, o mezinárodní informační bezpečnosti nemluvě.

Mezinárodní informační bezpečnost neexistuje, a nebude v představitelné budoucnosti existovat. Proč? Protože neexistuje ani všeobecně platná definice, co je informace, ani co je to bezpečnost. Proč neexistují? Protože představují trojici vytvořenou z komplexity zadání, existujících kontradikcí a mýtů. Přesto lze očekávat, že důležitost informační bezpečnosti jako takové, bude růst rychleji, než mohou růst adaptační a vývojové schopnosti člověka. Především ve spojení s vývojem a aplikací přírodě podobných a kvantových technologií a mimo jiné i proto, že technologie neřeší etiku. Bez ní se náš život v budoucnosti neobejde.

Etika je interdisciplinární obor, který vyžaduje spolupráci odborníků společenských věd, matematiky, ale i odborářů a mnoha dalších. Hledání pravidel pro chod systémů s informací různého druhu a kvality je nesmírně obtížné, časově a finančně náročné. Pryč je ta doba, kdy noviny měly hodně peněz, kdy platilo, že zisk nad deset procent šel zpět do novinářiny, aby se novinář mohl věnovat vážným, většinou nepříjemným tématům. Jejich zpracování vyžaduje dva až čtyři měsíce práce, včetně cestování, rozhovorů a ověřování informace.

Dnes je možné konstatovat, že taková doba, drahá žurnalistika a čas nám schází. Výsledkem je mimo jiné vítězství *Donalda Trumpe* v prezidentských volbách, z něho kvetoucí posedlost vyvolaná prezidentem nejenom v USA, doprovázená potvrzením, že ve světě politiky platí, že lež se ospravedlňuje cílem, pro který je pronesena. Přestože víme, že nekonečné opakování špatného, nemůže nic lepšího přinést. Proč? Protože většina veřejnosti má ráda špatné.

Mít rád špatné podporuje neporozumění. Na příklad neporozumění kmenové společnosti v zemích, kde USA a jejich spojenci válčí. Válčí, přestože o nemožnosti výhry věděl již Alexander Veliký, Britové a Rusové sami. Zcela jiné neporozumění podporující zájem pro špatné, nabízí manželský vztah. Současné formy (ne)manželství nedovolují si plně uvědomit, kdo v manželství doopravdy rozhoduje, proč mají muži rádi války více než ženy, proč

vnímají mnozí politici své poslání jako křížáckou výpravu proti nevěřícím (v jejich mýty), proti muslimskému světu, a proč se chovají podle modelu středověkých křížáckých výprav.

Špatné dovoluje hnát se za novými technologiemi. Nedovoluje reflektovat s ním spojený strach a agresivní řeč (například Trumpa, hostů Solovjeva, Kalouska). Ani okouzlení charismatem (Obamy a Putina). Špatné nedovoluje vědecký přístup a integraci etiky a bezpečnosti do procesů rozvoje. Prostě to, co lidé budou potřebovat nejvíc v budoucnosti.

V tomto kontextu je proto potřeba hodnotit verbální (symbolickou) agresivitu, nesnášenlivost ve společnosti, hanobení státních symbolů, ale i ovlivňování voleb. V USA a jinde ve světě. Podle příznačně nazvané americké nevládní organizace, *Freedom House*, byly v minulých letech (kolika nevím) ovlivněny výsledky voleb v 18 státech. Ve výsledku výzkumu, bez dokumentárních důkazů jsou obsaženy, hlasování o brexitu a volby v USA. To mluví samo za sebe. Ti, kdo si udrželi zdravý rozum, vědí, ti kdo ne, těm není pomoci.

Na jedné straně se obviňuje bez důkazů schopných obstát před soudem, na druhé straně není možné se vážně věnovat fenoménu ovlivňování jako takovému, především ve výchovném a vzdělávacím smyslu. Obviňování RF, prezidenta Putina, premiéra Babiše, jsou příkladem.

Nevychovaný žurnalista, vzdělaný pro potřeby minulého století, a nedej Bůh ještě s několika státními občanstvími, se proto objektivně stane, jestliže již není, bezpečnostním rizikem. Odkazy na svobodu informace a lidská práva mu nepomohou. Virtuální, v reálném životě nerealizovatelné hodnoty prokáží svoji bezcennost. Protože se zbavit zlovyku představuje pro člověka jeden z nejtěžších úkolů, neočekávám zvýšení kvality žurnalistické práce, především mainstreamu, v představitelné budoucnosti.

Následující příklady zrcadlí mnohé z témat fóra a společnosti. Pro snazší pochopení je nutné si uvědomit, jaké a v jakém prostředí se nacházející a rozvíjející společnosti.

Společnost obsadila představa IT průmyslu o potřebě digitalizace nejen Průmyslu 4.0. Představa o digitalizaci průmyslu není ještě plně realizována a již se mluví o tzv. Společnosti 4.0. V jednom i druhém chybí to hlavní: člověk, občan. To nevěští nic dobrého pro budoucnost.

Z uvedeného vyplývá, že občan se o své budoucnosti, která se vyvíjí někde jinde, bez jeho účasti, může dovědět pomocí dedukce a pouze z médií. Taková je skutečnost. Budoucnost 4.0 bude prostě vyhlášena, žurnalisty rozšířena, a občany, chtějí li dále žít, akceptována. Současně, pravda a lež, zákonné a zlomyslné, mají být pod dohledem. Pod dohledem, koho? Jakým způsobem? Každý z přítomných nechť si odpoví sám sobě na základě svých zkušeností. Uklidnit nás může jenom prověřená zkušenost, že co je naplánováno, to se neuskuteční. Co je naprogramováno, nefunguje. To dokazuje příklad EU.

Větší část profesionálního života jsem se mimo jiné zabýval logikou fungování organizací, lidí a jejich dysfunkčností, včetně dysfunkční emoce. Současná EU, se kterou mě spojuje pět a více aktivních let v různých funkcích, vykazuje všechny znaky **zablokované organizace a zablokovaných lidí**. Charakteristickým pro zablokované organizace i zablokované lidi je, že

fungují bez zpětné vazby. Ta jediná umožňuje korigovat chod organizace a fungování lidí neplnících zadané cíle. To samé platí i pro obchod: Nemá li výrobce zpětnou vazbu konečného uživatele, stává se obětí svého konání. V případě EU, si EU sama definuje cíle, prakticky bez zpětné vazby občanů. Výsledek konání EU jako zablokované organizace je téměř vždy nežádoucí. Proto zablokovaná organizace (a samozřejmě i jednotlivci) dělá všechno proto, aby nežádoucí efekt zvýšila. Je to objektivní následek absence zpětné vazby.

Proto se EU nedaří dosahovat vytyčovaných cílů celá desetiletí. Nedosažení cílů se řeší odložením dosažení cílů o další léta. Po této době se situace opakuje, namísto toho, aby došlo ke korekci cílů s pomocí zpětné vazby. Proto EU pokračuje v tom, co dělá špatně a ztrácí důvěru. Proto každý nový neúspěch vede EU ke snahám o rozšiřování, tím k dalšímu komplikování situace v EU a mimo ní. Zákony dysfunkce (byrokratických) organizací totiž fungují i tehdy, když jsou námi, třeba i na základě neznalosti, ignorovány. Neznalost a ignorance se pak překrývají řečmi o tzv. evropských hodnotách, svobodě, lidských právech, včetně práva na informaci, aby bylo přesvědčivě dokázáno, že řečníci a píšíci zástupně vyjadřují mocenské zájmy neviditelných. Jako sluhové, schopní krásně hovořit nebo psát, jsou nadstandardně placeni a obléťováni dalšími slouhy: politiky. Jinými slovy: Většina z nás má právo spoluúčasti pouze jako zákazník, podle stavu peněženky a zdravého rozumu.

Další příklad: **Fake news**. Není ničím novým. Stačí vzpomenout začátek války ve Vietnamu, nebo v Iráku. **Brexit**. Nic nového. Byl založen do vstupních dokumentů UK do EU. Stačí vzpomenout obsazení legislativního, obchodního a bezpečnostního oddělení EK a vše bude srozumitelné. Do třetice všeho dobrého i zlého: **Migrace** (do Evropy). Také nic nového. Jedná se o koloniální dědictví v post-koloniálním období zatíženém nestráveným dědictvím.

Do téže kategorie zapadá zhoršující se vztah mezi USA – RF a ČLR. Nevylučuje válečný konflikt a vybízí ke cvičení života v bunkru. A také před několika dny přijatý francouzským parlamentem **Zákon proti šíření nepravdivých informací**. Zákon požaduje během 24 hodin po zveřejnění od poškozeného udání, a od soudce během 48 hodin posouzení a rozhodnutí, jedná li se, o cílené šíření falešné informace, nebo ne. O následcích nepravdě odpovídajícího rozhodnutí soudce nikdo asi nepřemýšlel, podobně jako o skutečnosti, že ve Francii existuje již od roku 1881 **Zákon o svobodě tisku**. Ten výslovně zakazuje šíření falešných zpráv a informace. Proto mohu souhlasit s francouzským filozofem a sociologem zabývajícím se zejména problémy demokracie a sekularizace, *Marcel Gauchet* (1946) Ten se v jedné ze svých prací zabývá pojmem **nové tmářství**: *Jelikož věříme určitým principům, zakazujeme zkoumat důsledky, k nimž povedou. Místo toho namlouváme sobě i druhým, že nemohou být jiné než výtečné*. Souhlasím také s vůdcem opoziční strany *France Insoumise*, *Jean-Luc Mélenchon*, který označil nový zákon jako *špatný vtíp*.

Podobné označení si zaslouží **iniciativa EU** (22.11). Ta požaduje od EK vypracovat do konce roku 2018 návrhy k omezení šíření nepravdivých zpráv, a trestání vysokými pokutami šířitele takových zpráv. Požadavek k přeshraničnímu přístupu k elektronickým důkazům odůvodnili naši vůdci jako obvykle a ve smyslu nového tmářství: *Boj s terorismem a jinými formami těžké a organizované kriminality má být uvnitř, a také vně EU veden efektivně*.

Jak francouzský zákon, tak i iniciativa EU a EK nemají ve své podstatě nic společného s ochranou svobody (slova a žurnalistiky), lidských práv, nových technologií, o mezinárodní informační bezpečnosti nemluvě. Uvedené zákony a iniciativy budou posilovat růst konfliktního potenciálu v atomizované společnosti, boj mezi finanční, hospodářskou a politickou mocí s omezenou státní suverenitou. O ztrátu zbytku důvěry občanů k politice se postarají národní politici a zveřejněná a nezveřejněná omezení informačních toků. Ty zabezpečují bezpečnostní služby. Ve všech případech je jedno, zda se jedná o toky pravdivé nebo nepravdivé informace, zákonné nebo zlomyslné. Proč?

Odpověď je krátká: Protože se jedná o udržení současného společenského řádu a moci. Protože uvedené příklady se dotýkají jádra, tj. příčiny problematiky v kontextu svobody, lidských práv, nových technologií a informační bezpečnosti. Není potřeba představit metodu analýzy, aby bylo možné věrohodně konstatovat, že nepovedou k řešení problému, ale že nabídnou více otázek než odpovědí, a že zvětší existující konfliktní potenciál ve společnosti. Proč? Protože není pochyb, že všechny aktivity jsou založeny na strachu. Z manipulace, ztráty moci a mizící důvěře, jako takové.

V kontextu iniciativy EU, pokrytecky a vždy na poslední chvíli, ale včas a jako reakce na možné akce a finanční ztráty akcií, konají nadnárodní společnosti. V úterý (20.11) podepsaly Facebook, Twitter, Google, Mozilla a 50 dalších společností **Kodex o chování**, slibující více transparentnosti v sociálních sítích. Politická reklama (nevím, zda pojem obsahuje propagandu) má být označena, noví kontroléři faktů (!) mají umožnit rychlou identifikaci falešných zpráv a jejich odstranění. Nebudu dále rozvíjet téma. Nabízím tři otázky k zamyšlení, jako nepřímou odpověď na cíle fóra a důkaz marného, ale drahého materiálního a nemateriálního snažení zablokovaných organizací. 1) Kde se nachází a jak je označena hranice, mezi pravdou a lží? 2) Kdo, kde a s pomocí jaké metody by mohl odborník objektivně dokázat pramen manipulace? 3) Co je nezákonné a co je zlomyslné, ve smyslu všeobecně platných a proklamovaných hodnot?

Členské státy EU mají za úkol vypracovat strategii a taktiku boje proti nezákonným a zlomyslným aktivitám ve formě kybernetických útoků, včetně přeshraniční výměny elektronických důkazů! Jenom naivní může očekávat, že bude v budoucnu možné vinit bez následků RF a prezidenta Putina ze všeho zlého, nevysvětlitelného politicko – korektním jazykem, ve světě kvetoucích protikladů, očekávání a plánů euroatlantické společnosti. Je proto na místě si uvědomit aktuální, reálná témata, jejichž vývojem a hodnocením se budou zabývat žurnalisté různých kategorií a kvality v blízké budoucnosti, která budou ovlivňovat vše so je spojené se svobodou žurnalistiky v kontextu lidských práv, nových technologií a mezinárodní informační bezpečností. Zástupně nabízím tři příklady.

První: Společný trh EU jako stylizovaná religie, těšící se hodnocení v kategorii subjektů lidského práva. Jeví se mi jako nesmysl a intelektuální neschopnost. Dokazují to brexit, jednání UK s EK a v neposlední řadě i politická deklarace (25.11) spojená s brexitem.

Druhý: Právo na azyl. V kontextu migrace nikdy nebylo, není a nemělo by být lidským právem. Během 10. a 11. prosince má být podepsán v Marrákeši globální pakt OSN o

migraci. Dokument, s jehož obsahem jsem se povrchně seznámil, lze bez váhání srovnat se směsí Desatera Božího, principů učení Konfucia, a Koránu.

Není proto divu, že roste počet odpůrců globálního paktu OSN, který mimo jiné indukuje strach z následků globalizace pro voliče, strach z možnosti octnout se v podobné situaci, ve které se nacházejí migranti, a v neposlední řadě, strach z urychlené přípravy dokumentu, který působí jako siréna. Podporuje sjednocení tzv. populistů, nacionalistů, paniku a slepou víru v určité principy a zákazy, ve smyslu již zmíněného **nového tmářství**, francouzského filozofa *Marcel Gaucheta*. Z otázky, **Kdy, a za jakých podmínek se stává stát EU přistěhovaleckým?**, mají vládnoucí elity strach z paniky. Podobné té, kterou vyvolala rozhlasová hra *Válka světů* (1898), autora *Herberta George Wellse* (1866 - 1946), v roce vysílání 1938. Při poslechu hry vypukla panika, protože děj byl považován za skutečnost.

V závěru referátu si dovoluji nabídnout aktivitu v SRN, která je přímo spojená s tématy Mediafóra 2018. Místo konání: *Welt – Zelt* (Stan světa) v *Tollwood* v *Olympijském parku* v Mnichově. Doba konání: Od 23.11 do 23. 12. 2018. Téma: *Raum der Guten Nachrichten* (Prostor dobrých zpráv). Ve čtvrtek, 6. Prosince od 18:30 hodin bude odpovídat na otázky *Julia Bönisch* (šéfredaktorka SZ.de) a *Charlotte Haunhorst*, v neděli, 9. Prosince od 14 hodin, *Birgit Kruse* a *Barbara Vorsamer*, ve čtvrtek, 13. Prosince od 18:30 hodin, *Carolin Gasteiger* a *Daniel Willner*, v neděli, 16. Prosince od 14 hodin *Jana Anzlinger* a *Lena Jakat*.

Prostor dobrých zpráv nabízí návštěvníkovi možnost si vyzkoušet, jak umí myslet, formulovat a vyjadřovat se. Pro všechny nás ale platí, že když budeme rozvíjet kreativní kritické, tj. jasné myšlení, tvoříme vklad a základ budoucna. S takovým vkladem a základem je možné organizovat žurnalistické školy ve smyslu *brain fitness centra*. V mozkovém fitness centru se pak může rozvíjet *tvořivost*. Tvořivost jakéhokoliv druhu umožňuje tvořit budoucnost. V takovém mozkovém centru si můžeme snadněji uvědomit, že lpění na stávajícím není normální, že změna je normální. Nemusíme mít strach se učit budoucnost, kterou vytvořil někdo jiný, když budeme schopni a odhodláni si ji tvořit sami.

Být odolným k budoucnosti, se mi proto jeví hlavním výzvou nejenom pro žurnalistiku a žurnalisty, ale nás všechny žijící. Souhlasu netřeba.

19. - 24.11.2018